

06.02.2010

Arvoisat saamelaiset, hyvät lapset, nuoret, aikuiset ja vanhusväestö ja muut vieraat!

Pahoittelen koltan- ja inarinsaamelaisille että puhettani ei ole ehditty kääntää koltan- ja inarisaa-
meksi. Puheessani käsittelen myös ajankohtaisia saamelaispoliittisia kysymyksiä jonka johdosta
puhe ei ehtinyt kääntäjille ajoissa.

On ilo nähdä teidät kaikki koolla juhlimassa saamelaisten kansallispäivää. Kiitos kun olette tulleet
tänne. Te teette tästä tilaisuudesta aidon kansallispäivän juhlan. Tänä vuonna saamelaiskäräjät ha-
lusi kansallispäiväjuhallaan kunnioittaa saamelaisia lapsiperheitä ja erityisesti saamelaista vanhus-
väestöä ja järjestää saamelaisten perinteitä kunnioittavan saamelaisen kansallispäiväjuhlan moder-
neine mausteineen. Globalisoituvassa maailmassa on tärkeä pitää keskeisiä perinteitämme elossa,
elvyttää niitä ja tukea saamelaiskulttuurin yhteisöllisyyttä ja sen säilymistä.

Saamelaiskulttuuri, sen arvostus ja näkyvyys on noussut viime vuosikymmeninä ja tästä saamme
kiittää saamelaisopettajien, järjestöaktiivien, perheiden ja koko saamelaisyhteisön tämän edistämi-
seksi tekemää työtä. Saamelaiskulttuuri kohtaa jatkuvasti yhä uudempia haasteita. Ilmastonmuutos,
saamelaisten poismuutto kotiseudultaan ja saamelaiskulttuurin vähäinen arvostus ovat uhkaamassa
saamelaiskulttuurin tulevaisuutta. Olen erityisen huolissani saamen käsityön ja kulttuuriperintöm-
me arvostuksesta ja tulevaisuudesta. Saamen käsityö on yksi hienoin osa aineellista kulttuuriamme
ja se kertoo historiastamme, luontosuhteestamme, elämäntavastamme, kulttuurin arvostuksesta ja se
tukee saamen kieltä ja sen säilymistä. Saamen käsityötä ei kuitenkaan arvosteta yhteiskunnassamme
niin kuin sitä pitäisi. Pidän hyvin surullisena sitä kehitystä, että valtakulttuurin suunnittelijoita ar-
vostetaan enemmän kuin saamen käsityöntekijöitä ja heidän näkemyksiään saamen käsityöstä pide-
tään arvokkaampana kuin vuosituhansien aikana muodostunutta saamen käsityötä, sen historiallista
jatkumoa ja kulttuurista tietoutta.

Saamen käsityö ei ole staattista, vaan jokainen sukupolvi jättää siihen omat jälkensä. Saamen käsi-
työ tulee kehittyä saamelaisen kulttuurin sisäisestä lähtökohdista käsin, ei kulttuurin ulkopuolisista
kauneus- tai muotihanteista käsin. Saamen kielilakiselvityksessä saamelaiskäräjät esitti vuoden kie-
liteko-palkinnon perustamista. Saamen kielineuvosto on esittänyt palkinnon perustamista tämän
vuoden budjettiin ja siitä edespäin ja aion sitä tukea. Palkinto on tarkoitettu viranomaisille tai ta-
hoille, jotka ovat edistäneet toiminnassaan saamen kielen asemaa merkittävästi ja noudattaneet
saamen kielilakia. Palkinnon myöntäisi vuosittain saamen kielineuvosto. Näkemykseni mukaan
tämä palkinto edistäisi saamen kielilain toteutumista ja se tarjoaisi keinon edistää myös saamelaista
käsityötä ja taidetta. Tulen esittämään, että jokavuotinen tunnustuspalkinto olisi Sámi Duodjin valit-
seman taiteilijan tai käsityöntekijän vapaa taideteos, jonka tulee ilmentää saamelaiskulttuurin rik-
kautta Suomessa. Näkisin, että tämä tukisi saamen käsityötä, tekisi palkinnosta ainutlaatuisen ja
antaisi saamelaiskäräjille paremman yhteistyön saamen käsityöntekijöiden kanssa ja mahdollistaisi
paremmalla tavalla saamelaiskäsityön tukemisen saamelaiskäräjien työssä. Aion esittää tätä saame-
laiskäräjien hallitukselle ja yleiskokoukselle.

Kansallispäivänä alkaa luonnollisesti pohtia päivän tarkoitusta. Saamelaisilla ei ole omaa valtiota
mutta meillä on oma kansallispäivä. Saamen kansa on selvinnyt neljän maan puristuksessa ja säi-
lyttänyt kulttuurinsa, kielensä ja elinkeinonsa elävänä kaikista uhkista huolimatta. Maailmassa,
jossa alkuperäiskansakielet ovat uhanalaisia ja kieliä ja kulttuureja kuolee kiihtyvällä tahdilla, saa-

melaïskulttuurin säilymistä voidaan pitää suurena saavutuksena. Olen ylpeä niistä saamelaisvanhemmista, jotka siirtävät oppimansa äidinkielen, saamen kielensä ja kulttuurinsa lapsilleen ja olen myös ylpeä niistä vanhemmista, jotka elvyttävät saamen kielen takaisin perheeseen aikuisopintojen tai kielipesätoiminnan kautta. Saamelaisyhteisö ja sen vahvuus perustuu vahvoihin yksilöihin. Saamen kielet ja niiden elvyttäminen ja niiden tulevaisuuden turvaaminen sekä saamelaisten kotiseutualueella että sen ulkopuolella on kulttuurimme säilymisen elinehto.

Saamen kielen tarpeet ovat nousseet keskusteluun ja näkisin, että saamelaisten pyrkimykset saamen kielen säilyttämiseksi ovat saamassa myönteistä vastakaikua myös poliittisessa johdossa. Myös tasavallan presidentin usein esittämä moraalinen vetoamus Suomen valtiolle saamen kielten säilyttämiseksi on tärkeä. Saamen kieli tarvitsee säilyäkseen elävän saamelaiskulttuurin ja saamelaisten perinteisten elinkeinojen säilymisen. Tämä ulottuvuus unohtuu valitettavan usein. Saamen kieli pitää sisällään rikkaan tietojärjestelmän saamelaisista elinkeinoista, luonnosta ja luonnonilmiöistä, lumesta, maastosta ja paikannimistä. Tietämys on kielellistä ja se säilyy aktiivisessa käytössä.

Elämme aikaa, jossa tapahtuu suuria taloudellisia ja yhteiskunnallisia muutoksia hyvinkin nopeasti. Saamelaiselinkeinojen toimintaympäristö on muuttunut ja perinteiden ylläpitäminen on tullut yhä vaikeammaksi. Saamelaiset joutuvat tekemään päätöksiään omien perinteiden säilyttämisestä ja turvaamisesta hyvin yksin ilman yhteiskunnan tukea. Päätös säilyttää saamen kieli poronhoidon työkielenä on merkittävä ja tärkeä. Työkielen muuttuessa suomeksi suomalaisen yhteiskunnan poronhoitomalli leviää helpommin saamelaiseen yhteiskuntaan ja kallisarvoinen perinteinen tietomme heikkenee hiljalleen.

Poronhoidon taloudellisesta tilanteesta on puhuttu paljon. Elinkeinojen säilyminen edellyttää luonnollisesti sitä, että elinkeinosta saa riittävän elannon vielä silloinkin vaikka alueeseen kohdistuvat metsänhakkuut kuten täällä Inarin alueella tai että jos alueella on kilpailevia maankäyttömuotoja kuten esim. matkailua Käsivarren alueella. Poronhoito, kuten saamelaiselinkeinot muutkin, ei ole vain elinkeino vaan elämäntapa, kulttuurinen tapa elää ja saamelaiskulttuurin jatkuvuuden tausta. Saamelaiselinkeinoja ei saa kohdella vain elinkeinoina, mutta myös ja ennen kaikkea osana kulttuuria. Tämä on erityisen tärkeää muistaa siinä työssä, jossa määritetään suurimmat sallitut poroluvut kymmenvuotiskaudeksi. Olisi tärkeää keskustella saamelaisten poronhoitajien kanssa miten saamelaisen poronhoidon perinteitä voidaan turvata ja miten saamelaisporonhoidon ohjausta ja hallintoa tulisi kehittää. Saamelaiskäräjät tutkii mahdollisuuksia järjestää tällainen tapaaminen tämän vuoden aikana. Jopa perustuslakivaliokunta on todennut, että paliskuntajärjestelmä ei ole välttämättä soveltuva saamelaisporonhoidon ohjaus- ja hallintomalli.

Saamelaisten perinteisten elinkeinojen tilanne ei ole hyvä. Kalastus ei yksistään tarjoa riittävää tuloa ja myös metsästys on muuttunut sivuelinkeinoksi. Perinteisten elinkeinojen rinnalle on noussut uusia elinkeinoja ja elinkeinonharjoittamisen tapoja. Matkailu on nousemassa uudeksi saamelaiselinkeinoksi ja siitä on tulossa merkittävä työllistäjä. Ekologinen matkailu soveltuu saamelaiskulttuuriin ja neuvottelemalla eri elinkeinojen kesken ristiriidoilta eri maankäyttömuotojen välillä voidaan välttyä. On tärkeää, että saamelaisten kotiseutualue säilyy elinvoimaisena.

Kuluva vuosi on Yhdistyneiden Kansakuntien julistama luonnon monimuotoisuusvuosi. Suomella ei kuitenkaan ole valitettavasti suurta juhlistavaa, koska se ei ole saavuttanut tavoitettua estää luonnon monimuotoisuuden köyhtymisen vuoteen 2010 mennessä. Saamelaisille luonnon monimuotoisuus on hyvin tärkeää, koska saamelaiskulttuuri on luontosidonnainen kulttuuri. Luonnon monimuotoisuutta suojeleva kansainvälinen biodiversiteettisopimus velvoittaa valtiota suojelemaan alkuperäiskansan luonnon monimuotoisuuteen liittyvää perinteistä tietoa. On tärkeää, että me saamelaiset pidämme huolta luonnon monimuotoisuudesta ja edistämme toiminnassamme luonnon monimuotoisuuden säilymistä. Ja, ennen kaikkea, meidän on huolehdittava siitä, että Suomen valtio täyttää velvoitteensa suojella saamelaisten perinteistä tietoa. Saamelaiskäräjät tulee omassa toiminnassaan panostamaan myös luonnon monimuotoisuuden suojelemiseen ja yritämme etsiä keinoja

miten saamelaisten perinteistä tietoa voidaan turvata Suomessa. Toivon, että saamelaisjärjestöt ja oppilaitokset huomioisivat toiminnassaan miten saamelaisten perinteistä tietoa voitaisiin turvata.

Kuluva vuosi tuo toivottavasti parannuksia saamelaisten asemaan. Saamelaiskäräjien toiveena on, että tänä vuonna aloitettaisiin saamen kielten elvytysohjelman toteuttaminen. Olemme jo viime syksynä tehneet aloitteen elvytysohjelman aloittamiseksi. Valtioneuvosto on sitoutunut elvytysohjelman ihmisoikeuspoliittisessa selonteossa ja haluan uskoa, että ohjelman laatiminen aloitetaan pikaisesti. Saamelaiskäräjät on saanut parin viime vuoden aikana lupauksia siitä, että Suomi laatisi puitelain, joka turvaisi saamelaisten oikeuksia nykyistä paremmin ja toisi saamelaisille paremmat vaikutusmahdollisuudet saamelaisten kotiseutualueen alueidenkäytön ohjaukseen. Lupauksista huolimatta tämä prosessi ei ole edennyt valtioneuvostossa. Saamelaiskäräjien hallitus on toivonut, että valtioneuvosto sitoutuisi pääministerin johdolla saamelaisten oikeusaseman parantamiseen. Valitettavasti pääministeri on kieltäytynyt tapaamasta saamelaiskäräjiä. Saamelaiskäräjät toivoo, että pääministeri ottaisi saamelaisten oikeusaseman edistämisen vakavasti ja toimisi ihmisoikeuspoliittisen selonteon sitoumusten mukaisesti.

Saamelaiskäräjien nuorisopoliittinen työ on alkamassa. Saamelaiskäräjät on neuvotellut viime päivinä oikeusministeriön ja opetusministeriön edustajien kanssa saamelaisnuorten elimen perustamisesta saamelaiskäräjille. Voin kertoa hyvänä uutisena sen, että ministeriöt tukevat esitystämme ja myös rahoitus saamelaiskäräjien nuorisotyön tekemiseksi on varmistumassa. Ei siis ole olemassa mitään estettä sille etteikö seuraava saamelaiskäräjien kokous voisi perustaa nuorisoelimen saamelaiskäräjien toiminnan yhteyteen. Näen tämän toiminnan erittäin olennaisena myös saamelaiskäräjien poliittisen toiminnan jatkuvuuden kannalta. Nuoret saavat omalta osaltaan yhteiskunnallista saamelaistoiminnan vastuuta ja näen tämän kehityksen erinomaisena. Toivon saamelaisnuorilta samanlaista aktiivisuutta varsinaisessa tulevassa saamelaiskäräjien institutionaalisessa nuorisotyössä kuin sen suunnittelussa on ollut. Kiitän saamelaisnuoria erinomaisesta työstä saamelaisnuorten aseman parantamiseksi ja näen samalla tulevan saamelaispolitiikan valoisana.

Kansainvälisellä tasolla on aloitettu pohjoismaisen saamelaissopimuksen toimeenpanoa valmistelevia töitä. Pohjoismaisen saamelaissopimuksen tarkoitus on harmonisoida saamelaisia koskevaa lainsäädäntöä ja parantaa saamelaisten oikeusasemaa. Sopimusluonnos luovutettiin jo vuonna 2005 mutta sopimuksen ratifiointi on pysähtynyt. Seuraavassa saamelaisministerien ja presidenttien kokouksessa on tarkoitus päättää sopimuksen ratifiointiin tähtäävien jatkoneuvottelujen aloittamisesta. Suomen saamelaiskäräjät on neuvotellut oikeusministeri Tuija Braxin kanssa siitä, millainen asema saamelaiskäräjille annettaisiin sopimusneuvotteluissa. Saamelaiskäräjien hallitus on työskennellyt viime syksystä lähtien aktiivisesti taatakseen pohjoismaisen saamelaissopimuksen ratifioinnin etenemisen ja saamelaisten vaikutusvallan turvaamisen sopimusneuvotteluissa. Saamelaiskäräjät neuvotteli eilen oikeusministeri Braxin kanssa ja neuvottelujen jälkeen saamelaiskäräjien hallitus koontui puhelinkokoukseen. Voin ilokseni ilmoittaa, että neuvottelut johtivat saamelaiskäräjien aseman paranemiseen neuvotteluvaltuuskunnassa ja hallitus päätti yksimielisesti osallistua pohjoismaisen saamelaissopimuksen jatkoneuvotteluihin osana Suomen valtion delegaatiota. Saamelaiskäräjien vaikutusmahdollisuudet turvataan asianmukaisesti neuvotteluissa. Delegaatiotyössä turvataan myös resurssien kautta saamelaiskäräjien mahdollisuus käyttää asiantuntijaresursseja. Saamelaiskäräjille taataan veto-oikeus hylätä pohjoismaisen saamelaissopimus tarvittaessa. Toivottavasti siihen tilanteeseen ei jouduta. Olen tyytyväinen että sopimusneuvottelut voidaan aloittaa, mutta edessä on vielä pitkä neuvotteluprosessi.

Arvoisat saamelaiset, hyvät ystävät.

On tärkeää että säilytämme perinteemme ja saamelaiskulttuurin yhteisöllisyyden tuleville sukupolville. Meidän yhteisöllisyytemme ja kulttuurimme tuoma tietotaito antavat meille keinot säilyttää kulttuurimme ja vastata kulttuuriamme kohtaan nouseviin uhkiin. Vaikka saamelaisten asema on parantunut, suhtautuminen saamelaisiin ja meidän vaatimukseen on varsinkin Lapissa paikoitellen ikävän kielteistä. Kielteistä suhtautumista ei pidä pelätä, vaan vaatia yhä voimakkaammin omien oikeuksien toteutumista ja ammentaa voimaa kulttuuristamme ja yhteisön tuesta. On ikävää, että lappilaisia medioita seuraamalla voisi saada käsityksen riitelevistä saamelaisista. Kuva on hyvin väärä, olemme aina olleet rauhaa rakastava kansa. Tuntuukin siltä, että mediassa korostuvat vain ne asiat jotka herättävät ristiriitoja ja uutisoinnissa haetaan tarkoituksellisesti vastakkainasettelua. Näin kansallispäivänä olisikin hyvä pohtia, miten saamelaisia koskevaa uutisointia voisi saada vastamaan todellisuutta ja mitä itse kukainenkin, erityisesti saamelaiskäräjäjäsenet voisivat tehdä omalla esimerkillään saamelaisten ja saamelaiskäräjien julkisuuskuvan parantamiseksi. Haluan, että saamelaiskäräjät on houkutteleva työpaikka saamelaisille ja saamelaiskäräjien tehtävät ja äänestäminen kiinnostaisivat saamelaisia seuraavissa vaaleissa.

Näillä sanoin julistan kansallispäivän juhlallisuudet avatuksi. Hyvää kansallispäivää kaikille!